

Sol fikirlerin fazileti

Prof. Dr. Tayyib GÖKBİLGİN

Eskiler fazilet kavramını, bir şeyin diğer şeylerden “cemal, kemal, nefi ve faide” bakımlarından üstün ve tercihli olmasına sebep olan keyfiyet gibi tarif ederler. Bazı dilciler de bu sözün ilk anlamının değer, kıymet; ikinci anlamının ise, ilim, irfan ve olgunluk olduğunu bildirirler ki, bizim de burada kastedtiğimiz bunların bütünüdür. Yine eski ahlakçılar dört temel fazilet sayarlar ve Türk - İslam medeniyet ortamında ideal bir insanda bulunmasının gerekli olduğunu bildirdikleri bu dört temel fazileti de, hikmet (sagesse), adalet, iffet (tempérance) ve şecaat olarak belirtirler. Bu dört temel faziletin zıddı olan dört rezileti ise makbul olmayan ve arzu edilmeyen karakter, ya da değersizlik olarak nitelerler. Diğer yandan, bu medeniyet çevrelerinde hakim olan genel görüş, Arapça bir tabir ile ifade edilen, insanların en hayırlısı halka en yararlı olandır, böyle bir insan ise dört temel fazileti nefsinde toplamış demektir şeklindedir.

Yine Kur’an’daki bir ayetin delaletiyle, insanların iyiliğine hizmet eden her şey adalet kavramı içindedir, halkın salahı (yani bugünkü deyim ile sosyal ve ekonomik refah ve saadeti) ne suretle vücut buluyorsa semavi dinleri inzalden kasedilmiş adalet budur ve bu kaide şer’i usullerde bir “ibtida-yı beyyine” (ilk açık işaret, hareket noktası) gibi kabul olunur. Özet olarak denilmektedir ki, insanların iyiliğine yarayan her şey meşrudur. Bunun yanında, Türk - İslam medeniyeti çevrelerinde konumuzla ilgili diğer bazı kazıyye-i muhkeme haline gelmiş prensipleri de zikredilebiliriz: Mesela, raiyyet üzerine tasarruf maslahata bağlıdır, yani, yurttaş üzerinde tasarruf maslahatın gerekliliğine, terviç ve icrası münasip olan yolun tutulmasına bağlıdır. Yahut da, zamanın değişmesi ile ahkâmın tağyiri inkar olunamaz. Ya da, zaruretler yasaklanmış olan şeyleri mubah kılar.

Tartışmalar

Bütün bu usul, örf ve kanun haline gelmiş prensipler bize bir şeyi isbat etmektedir ki, “nass-ı katı” lara yani dogmalara sımsıkı bağlanmanın, bugün olduğu gibi, eskiden de gerçek devlet yönetimi işlerinde makbul, muteber olmadığı ve hoş görülmediği keyfiyettir. Şimdi, bugünkü politik, sosyal ve ekonomik tartışmalar içinde bu prensipler hatırlanacak olursa, halkın refah ve saadeti, yurdun kalkınmasını sol fikirlerin uygulanmasında gören görüşlere ulu - orta hücum etmenin anlamı kalmaz ve aksine dört temel fazileti kapsadığı için bu düşüncelere karşı saygı duyulmasını gerektirir. Zira, bir şeyin şeref ve fazileti ya kendisi, ya da başka bir şey için olduğuna göre, sol fikirler ve bu arada sosyalizm ilkelerinin de hem bizatihi, hem de toplum için bir şeref ve fazilet taşıdığı açık bir gerçek gibi gözlerimizin önündedir. Geçen bir yazımızda Atatürkçülüğü ve bunun kriteriumunu tesbite çalışırken, devrimcilik ilkesi üzerinde özellikle durmuş ve bunun da ruhunun ve hareket noktasının sol düşünceler olması gerektiğini ve aynı zamanda sosyalizm ile sıkı sıkıya irtibat halinde sayılabileceğini belirtmeye çalışmıştık.

Devrim tarihimize ilgili tarihi gerçekler şunu isbat etmektedir ki, Atatürk devrinin bariz karakteri halkçılık, devletçilik, devrimcilik gibi ileri ve sol fikir ve eylemlere öncelik vermesi, ekonomik kalkınma anlayışının daha ileri bir merhalesi gibi olan sosyalizme

geniş ölçüde açık bulunması olmuştur. Bu gerçeği, inkar, tahrif ve tevil etmeye imkan yoktur kanısını taşımaktayız. Söz konusu ettiğimiz bu yazımızda aynen şu ifadeyi kullanmıştık: “Atatürk sosyalist değildi demek tarihi gerçeklere tamamen uygun bir görüş sayılamaz.” Sayın Feyzioğlu, bu sözümüzü de ele alarak, 21 Mart tarihinde Milliyet’te yayınlanan cevabında ifademizi “Atatürk sosyalisti” şeklinde değiştirmiştir ki, hukukçu olan kendisinin, en azından biz tarihçiler kadar, kelimelerin lafzına ve ruhuna sadakat göstermeleri gerekirdi sanırız. Evet, Atatürk’ün pek çok fikir ve hareketleri sol fikirlerden mülhemdi ve bir doktrin olarak sosyalizmi ele almamışsa da bunu yadırgamazdı da... Yurdun gerçeklerinden ilham alarak, o günkü şartlar ve icaplar neyi gerektirmişse harfiyen uygulanmasını ülkü edinmişti. Milliyetçiliği de romantik değil, realist ve sol milliyetçilik idi. Türk Ocaklarının faaliyetine son vererek, daha doğrusu onun yerine halkevlerini ikame etmesi bu anlayışın en tipik bir misali olarak gösterilebilir. O, Osmanlı İmparatorluğundan, imtiyazlıların hakim bulunduğu bir toplumdan halk egemenliğine giden, imtiyazlı ve hakim sınıfları mümkün merteye budayarak köylünün efendiliği fikrini topluma yerleştirmek isteyen bir anlayış içinde idi. Devetçiliğin ve devlet sosyalizminin uygulanmasını titizlikle izlerken, halkı hurafelerle, safsatalarla avutarak çıkarlarını sürdürmek, haksız olarak ve dolaylı yollardan aşırı mefaaf sağlamak isteyenlerin tamamen karşısında bulunduğu tarihi bir gerçek idi. Atatürk’ün on beş senelik nisbeten kısa bir devre içinde sınıf menfaatlerinin sosyal adalet ilkelerine göre dengeli bir durum almasını sağlayacak hukuki müeyyideleri bütün ayrıntıları ile Türk toplumuna getirecek imkana kavuşmadığı düşünülebilir. Fakat, halkın sömürülmesine, hele yabancıların ekonomik hegemonyasına, onların menfaatleri hesabına işleyen bir düzene karşı bulunduğu ve bunu yıkmak, tamamen kökünü kurutmak istediği bir vakiadır.

Şimdi ki durum

Şimdi durum nedir? Başta Sayın Feyzioğlu gibi genç ve kültürlü bir kısım aydınlar olmak üzere bazı politikacıların, ortanın solunu belki de resmen kabul etmekle beraber, sosyalizm ve sosyalist kelimelerine karşı bir aşırı alinganlık duymaları, telaşa kapılmaları ve herhangi bir sosyalist anlamdaki ekonomik düzenin, memleketimizin şartlarına ve menfaatlerine uygun bir şekilde, uygulanması halinde, hatta bir toplum nizamı olarak tartışma konusu yapılması takdirinde, sanki yer yerinden oynayacak ve yurt bir felakete sürüklenecekmiş zehabına kapılmalarıdır. Halbuki, bugün, yurt gerçekleri, en kısa ve en zararsız yoldan yurdun kalkınmasını, halkın, özellikle üretici ve emekçi olan, fakat asgari yaşama şartlarından yoksun sınıfın hayat seviyesinin yükseltilmesi, Türkiye’imizin az gelişmiş memleket kategorisinden sıyrılıp kurtulması neyi gerektiriyorsa, hiç bir peşin hükme kapılmadan ve bir art niyet beslemeden, o metodu seçmek ve bunu iyi niyetle ve bilimsel usullerle uygulamak akla en yatkın bir yol olsa gerektir. Bu konuda batıda da doğuda da başarılı örnekler bulmak kabildir. Bazı sektörlerdeki bize daha uygun ve başarı kazanmış örnekleri bir ön yargı ile reddetmek, bilmeyiz, doğru olur mu? Bütün dert ve ihtiyaçları bilimsel açıdan inceleyerek en uygun tedbirleri seçmek, sonra da bunu cesaretle halka anlatmak, memleketin ekonomik yükselme yolunun hangi istikamette olabileceğini belirtmek bir suç mudur? Bugün başlıca

sorunun ekonomik kalkınma, üretimin artırılması, gelirlerin sosyal adalet prensiplerine göre dağılışı olduğunda hemen herkes ittifak halindedir. Eğer bir kısım sosyalist memleketlerde, bazı sektörlerde, az gelişmiş memleketlerde olduğundan daha fazla bir nisbette belirli bir başarı ve toplumun hayat seviyesinin yükselişi müşahade olunmuşsa, bunun bize de örnek olabileceğinin, bir fikir ve tedbir olarak, söylenmesi halinde bunu suçlama yoluna gitmek, peşin hükümlere ve belki de art niyetlere bağlılığın bir ifadesi sayılamaz mı?

Günümüzde her memlekette milliyetçilik ve milli duygular, eskiden olduğu gibi, tamamen makbul ve muteber duygulardır. Hedef sosyal ve ekonomik kalkınma ve güçlenmedir. Arnavutluğun 1967 senesini, XV. asırdaki milli kahramanları İskender Beyin (Kastriota) hatırasını anma törenlerine, ilmi çalışmalara tahsis ettiklerini ilan etmeleri ve bizim gibi kapitalist sayılan memleketlerin tarihçilerini de buna katılmaya davet eylemeleri, bu konuda gösterilebilecek en yeni ve tipik bir örnektir. Yani, bugünün sorunu artık sadece ekonomiktir ve yalnız mutlu bir azınlığın değil, topyekün halkın, en uzak ve yoksul bucaktakilerin de aynı oranda yaşama şartlarının düzeltilmesi, refahlarının sağlanması davasıdır.

Sayın Feyzioğlu'nun, ortanın solu davasını, doğrudan doğruya halkın en rasyonel şekilde güçlendirilmesi konusunu genel bir prensip olarak ilan eden Kurultay kararına uygun bir şekilde davranışını tesbit etmesi gerekirken, bu davayı başarı ile yürüten Genel Sekreterlerine hatta Genel Başkanlarına karşı cephe alması, bilmeyiz ki, nasıl izah edilebilir ve değerlendirilebilir. Feyzioğlu'nun da bir anayasa hükmü ve partilerinin bir ilkesi olarak kabul ettiği, sosyal adaletin sadece sözde kalmayıp, Sayın Ecevit'in yaptığı gibi kazanç ve sömürme hesapları ile, halkın iç ve dış sömürücülere karşı aydınlatılması ve bilinçlendirilmesi sayesinde gerçekleştirilebileceğini düşünmek en makul ve tabii bir tutum değil midir? Onun da, Genel Sekreterlerinin peşi sıra ya da yanı sıra bu çabaya katılması, menfi ve geri güçlere karşı birlikte savaşması gerekmez mi idi? Bununla beraber, açıklamasında belirttiği gibi, "İsveç'ten daha çok devletçi, İngiltere'den daha çok reformcu" olduğunu ilan etmesi, kendisinin de bir türlü sosyalist sayılabileceğini, sadece bu sözden ürktüğünü ve nihayet "cümlelerin maksudu bir ama rivayet muhtelif" imiş atasözünü hatıra getirmektedir. Acaba yanılıyor muyuz? Ve sol fikirlerin faziletine inanmakta Sayın Feyzioğlu ilmin ve aklın yolundan ayrılıyor, yanlış ya da hesaplı bir istikamete mi yöneliyor? Bunu asla temenni etmiyoruz.